

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Олександр Моргунов
Олександр МОРГУНОВ

20. 09

2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Чалика Вадима Романовича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедр адміністративно-правових дисциплін та публічного управління Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти та адміністративного права і процесу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 20 вересня 2024 року щодо публічної презентації наукових результатів дисертації Чалика В.Р. на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян».

Голова: доктор юридичних наук, професор Собакарь А.О.

Секретар: доктор філософії Пісоцька К.О.

Присутні: доктор юридичних наук, професор Моргунов О.А., доктор юридичних наук, професор Юнін О.С., доктор юридичних наук, професор Собакарь А.О., доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О., доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В., доктор юридичних наук, доцент Опацький Р.М., доктор юридичних наук, професор Кононець В.П., кандидат юридичних наук, доцент Шевченко С.І., кандидат юридичних наук, доцент Тищенкова І.О., доктор філософії в галузі права Пісоцька К.О., кандидат юридичних наук Молчанов Р.Ю., кандидат юридичних наук Дзюба І.В.

З присутніх – 7 докторів юридичних наук та 4 кандидата юридичних наук та доктор філософії у галузі права – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Чалика В.Р. наукових результатів

дисертації на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, а також звернення до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ з метою утворення разової спеціалізованої вченої ради.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Чалика В.Р. наукових результатів дисертації на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У своїй доповіді він визначив мету, задачі, об'єкт, предмет й використані у дослідженні методи, обґрунтував актуальність обраної теми дисертації її новизну, теоретичне та практичне значення й розкрив структуру та основні положення роботи, обумовлені необхідністю розв'язання наукового завдання щодо визначення змісту адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Дисертант зазначив, що Конституція України проголошує нашу державу соціальною, закріплює соціальну спрямованість економіки, передбачає гарантії здійснення та захисту соціальних прав громадян. Вчені нараховують близько 156 видів соціальних пільг, встановлених для 230 категорій населення, які регулюються декількома десятками нормативно-правових актів. Належна організація національної системи соціального захисту більшою мірою визначає порядок в країні, ступінь задоволеності громадян життям та згоди в суспільстві, а також стійкість та динаміку економічного і соціального розвитку.

Соціальне середовище та публічне управління зазнали серйозних змін, обумовлених процесами інформатизації. В результаті цих процесів інформаційні технології набули вигляду фундаменту суспільства, оскільки саме з їх допомогою відкрилися шляхи поліпшення і автоматизації процесів обробки та аналізу інформації. Це стало передумовою для розвитку концепції електронного урядування та інтенсивного запровадження в роботу органів публічної влади інформаційних технологій, що покращило рівень їх взаємодії із громадянами, швидкість та якість надання соціальних послуг.

До інформаційних технологій у соціальній сфері відноситься сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, використання і поширення інформації для задоволення потреб органів публічної влади при здійсненні соціального захисту громадян. Інформатизація правового забезпечення соціальної роботи заснована на базі впровадження комп'ютерних і телекомунікаційних технологій і являє собою інструмент ефективного використання інформації в управлінні системою соціального захисту населення та в наданні соціально-правової допомоги нужденним.

У сучасний важкий період історії України, коли народ виборює право на незалежність своєї держави в умовах війни, питання підвищення якості використання інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення набуває особливої актуальності. Ефективність вирішення соціальних проблем, які різко загострюються у суспільстві саме в такі періоди, залежить не тільки від загального рівня економіки держави, можливостей матеріальної бази соціальної роботи, від суті та змісту державної політики у сфері соціального захисту населення, а також від зручності та швидкості надання соціальних послуг на відстані за допомогою інформаційних технологій.

Особливу роль у формування авторської концепції адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян відіграли дисертаційні дослідження таких вчених як Коваль Р.А. «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади» (2008); Таіров Анар Іслам огли «Інформаційне забезпечення функціонування органів державної влади» (2010); Рудкевич І.В. «Державне регулювання системи соціального захисту населення України» (2011); Стефанова О.А. «Механізми державного управління у сфері надання соціальних послуг особам похилого віку» (2012); Дубич К.В. «Механізм державного управління системою надання соціальних послуг» (2015); Коломієць Є.В. «Удосконалення механізму інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління в Україні» (2015); Берназюк О.О. «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (2017); Блінова Г.О. «Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики» (2019); Ганцюк Т.Д. «Механізми інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій в Україні» (2019). Водночас було виявлено, що на рівні теоретичних досліджень не з'ясовані повною мірою зміст понять інформаційні технології у соціальній сфері, інформаційне забезпечення реалізації соціальних прав громадян; механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері; не досліджений у належному обсязі зміст інформаційних реєстрів, що використовуються у соціальній сфері. Пов'язано це із відсутністю спеціальних монографічних праць, в яких би адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян розглядалася повно та всебічно з позицій адміністративно-правової науки.

Наведені обставини визначили актуальність окресленої проблематики, її наукову, теоретичну та практичну значущість й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Метою дисертаційного дослідження є вирішення конкретного наукового завдання щодо визначення змісту адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян на підставі аналізу чинного законодавства та узагальнення практики його застосування, наукових джерел теоретичних положень

Згідно з поставленою метою визначено такі основні задачі дослідження:

- з'ясувати особливості інформаційних правовідносин у сфері реалізації та

захисту соціальних прав громадян;

- проаналізувати стан наукової розробленості питання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту прав громадян;
- визначити правові підстави регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері;
- визначити зміст та елементи механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій при реалізації соціальних прав громадян;
- конкретизувати інформаційні технології забезпечення діяльності органів соціального захисту населення та проаналізувати правові підстави їх використання;
- з'ясувати зміст та особливості використання інформаційних технологій при наданні соціальних послуг в Україні;
- дослідити іноземний досвід використання інформаційних технологій у сфері соціального забезпечення населення;
- запропонувати напрями удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні правовідносини при використанні інформаційних технологій у соціальній сфері.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

У роботі визначено коло інформаційних ресурсів у соціальній сфері, узагальнено перелік соціальної інформації, що в них циркулює, визначено основні нормативно-правові акти, що регулюють їх функціонування, виявлено недоліки вітчизняного законодавства у цій сфері та перспективи його удосконалення з метою наближення реалізації цілей Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери.

З'ясовано, що до інформації, що забезпечує реалізацію соціальних прав громадян, та циркулює в інформаційних ресурсах соціальної сфери відносяться відомості: що дають можливість звернутись за державною соціальною допомогою на дітей; про соціальний статус громадянина; що містяться у свідоцтві про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, в пенсійному посвідченні, у електронній пенсійній справі; про інвалідність особи; про заробітну плату, сплачені страхові внески, розмір пенсії; про призначення житлових субсидій, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах тощо.

Визначено перелік інформаційних ресурсів у соціальній сфері. Виявлено такі недоліки правового регулювання функціонування інформаційних ресурсів у соціальній сфері як відсутність системного підходу; не урегульованості використання інституціями соціального захисту в соціальній сфері таких ресурсів як електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних послуг; відсутність механізмів зворотного зв'язку із громадянами щодо якості цих

ресурсів; недостатній рівень інформаційної взаємодії органів публічної влади у соціальній сфері; не відповідність міжнародним стандартам захисту персональних даних та транспарентності органів публічної влади.

Проведено аналіз наявних дефініцій поняття інформаційних правовідносин, сформульовано власне визначення «інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», здійснено загальну характеристику змісту цих відносин. Зроблено акцент на визначенні кола суб'єктів інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, до яких віднесено органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян; суди; банки; надавачі соціальних послуг; організації, що здійснюють виплату і доставку соціальних виплат за місцем фактичного проживання одержувачів та фізичні особи; реалізація та захист соціальних прав яких здійснюється соціальними інституціями. Конкретизовано об'єкт інформаційних відносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян: відомості, необхідні для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, здійснення заходів, що передбачені для громадян законодавством, і забезпечуються інституціями соціального захисту.

Інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту прав громадян запропоновано визначати як суспільні відносини, врегульованні нормами права, що виникають між органами публічної влади, юридичними та фізичними особами з приводу створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення, споживання, захисту інформації, необхідної для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, а також використання інформаційних технологій і засобів інформаційного забезпечення соціальної сфери, спрямовані на реалізації та захисту соціальних прав людей, здійснення або надання яких забезпечується інституціями соціального захисту.

Сформульовано авторське поняття «інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» як сукупність інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем, технічних пристроїв, комп'ютерних програм, програмно-технічних засобів, ресурсів, баз даних, реєстрів, електронних мереж, технологій, що забезпечують реалізацію необхідних видів інформаційної діяльності органів публічної влади, що реалізують соціальну державну політику, надавачів, отримувачів соціальних послуг у сфері обігу соціальної інформації з метою забезпечення реалізації та захисту соціальних прав громадян.

У дисертації виокремлено ознаки механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері: 1) в основу його функціонування покладено сукупність правових, організаційних і технічних засобів впливу, що реалізуються відповідно через нормативно-правові акти, організаційні процедури та алгоритми, а також через програмне забезпечення, електронну інфраструктуру та цифрові інструменти, що застосовуються у соціальній сфері; 2) основною метою функціонування цього механізму є забезпечення здійснення всіх видів інформаційної діяльності у

інформаційному середовищі соціальної сфери, що спрямовано на задоволення інформаційних потреб усіх учасників соціальних відносин; 3) вектор впливу спрямований на такі об'єкти як поведінка та інформаційна діяльність органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян, уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг; отримувачі соціальних послуг; надавачі соціальних послуг; об'єднання працівників системи надання соціальних послуг; об'єднання надавачів соціальних послуг; об'єднання отримувачів соціальних послуг; 4) сферою реалізації є сфера інформаційних потреб та інтересів зазначених суб'єктів; 5) засобами є сукупність інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення, а також процес використання сукупності технічних пристроїв, комп'ютерних програм, програмно-технічних засобів, ресурсів, баз даних, реєстрів, електронних мереж.

Сформульоване авторське поняття механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян як комплексу визначених правовими нормами взаємоузгоджених алгоритмів впливу на дії фізичних та юридичних осіб - учасників соціальних правовідносин, що забезпечується за допомогою інформаційних технологій та автоматизації процесів соціальної підтримки та захисту громадян. Запропоновано це визначення закріпити на законодавчому рівні у Законі України «Про соціальні послуги».

У дисертації проводиться систематизація нормативно-правових актів, що регулюють створення, наповнення, інтегрування з іншими інформаційними системами, використання, випробовування та удосконалення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС), її зміст та структуру, вплив на інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, а також з'ясування недоліків правового регулювання функціонування ЄІССС та окреслення напрямів їх корегування.

Виявлено, що ЄІССС це перша комплексна інформаційно-аналітична система соціальної сфери, яка дозволяє на практиці замість багатьох не пов'язаних між собою реєстрів оперативно, дистанційно, зручно, прозоро, запобігаючи корупції реалізовувати громадянам свої соціальні права.

Запропоновано доповнити Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери такими правовими конструкціями, які дозволили б додати до її підсистем відомості з Реєстру випадків насильства, єдиної інформаційної системи, створеної з метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та єдиної інформаційної системи обліку черги на санаторно-курортне лікування ветеранів війни та осіб з інвалідністю; відомостями з автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги та з Реєстру волонтерів антитерористичної операції. Обґрунтовано необхідність доповнення Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери поняттями електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних послуг у соціальній сфері та додати положеннями про правила їх використання в комплексі з ЄІССС; гарантіями недопущення зривів термінів виконання робіт з обслуговування ЄІССС,

запобігання підготовки неякісної документації та запобіжники нецільового використання.

Окремі результати дисертаційного дослідження відображені у двадцяти п'яти наукових публікаціях, зокрема у шести наукових статтях, п'ять з яких опубліковані у фахових виданнях України та одна у міжнародному виданні та у дев'ятнадцяти тезах доповідей.

Після доповіді Чалика В.Р. відбулась дискусія, під час якої здобувач відповів на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, які отримано за підсумками виконаної наукової роботи, а саме:

Запитання Молчанова Р.Ю.: При дослідженні змісту інформаційних правовідносин у соціальній сфері які групи суб'єктів Ви виокремлюєте та що визначаєте об'єктом таких правовідносин?

Відповідь: Дякую за запитання. Виокремлено дві основні групи суб'єктів інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян:

1) органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, органи та установи, що належать до сфери його управління, Пенсійний фонд України та його територіальні органи, Національна соціальна сервісна служба та її територіальні органи, фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування та їх територіальні органи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші надавачі будь-яких видів соціальної підтримки; Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економіки України, Міністерство у справах ветеранів України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державна служба статистики України, Державна казначейська служба України, Державна судова адміністрація України, Пенсійний фонд України, Державний центр зайнятості, органи судової влади; а також банки та організації, що здійснюють виплату і доставку соціальних виплат за місцем фактичного проживання одержувачів; державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України»;

2) фізичні особи, реалізація та захист соціальних прав яких здійснюється: пенсіонери, особи з інвалідністю, ветерани війни, багатодітні та малозабезпечені сім'ї, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, тимчасово переміщені особи та інші категорії осіб, які мають право на державну допомогу та пільги відповідно до законів.

Об'єктом інформаційних відносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян визначено відомості, необхідні для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, здійснення заходів, що передбачені для громадян законодавством і

забезпечуються інституціями соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Запитання Дзюби І.В.: Які групи нормативно-правових актів було вами виокремлено в механізмі адміністративно-правового регулювання використання інформаційних реєстрів у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян?

Відповідь: Дякую за запитання. Основними нормативно-правовими актами, що регулюють процес функціонування цих реєстрів є:

- 1) Конституція України;
- 2) Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України;
- 3) Закони України: «Про інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про державну таємницю», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про адміністративні послуги», «Про електронну комерцію», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», «Про електронні комунікації», «Про соціальні послуги», «Про зайнятість населення», «Про верифікацію та моніторинг державних виплат», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про соціальні послуги», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» та інші;

- 4) Постанови Кабінету Міністрів: від 14 квітня 2021 р. № 404 «Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери»; від 18 вересня 2019 р. № 856 «Питання Міністерства цифрової трансформації»; від 8 червня 2016 р. № 376 «Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій»; від 11.11.2020 № 1278 «Про запровадження експериментального проекту щодо запровадження першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери»; від 29 січня 2003 року № 117 «Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги»; від 18 червня 2014 р. № 10-1 «Про затвердження Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування»; від 16 лютого 2011 р. № 121 «Про затвердження Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності»; від 14 серпня 2019 р. № 700 «Про Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни»; від 9 жовтня 2020 р. № 92 «Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги»; від 9 грудня 2021 р. № 1272 «Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка»; від 29 січня 2003 р. № 117 «Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги»; від 22 вересня 2016 р. № 646 «Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази

даних про внутрішньо переміщених осіб»; від 14 березня 2018 р. № 182 «Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр отримувачів житлових субсидій»; від 09.06.1997 № 571 «Про затвердження Положення про організацію і функціонування Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»; від 11.07.2018 № 551 «Деякі питання видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та іншим категоріям громадян» та інші ;

5) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. «Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери»; від 26 серпня 2020 р. № 1057-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей»; від 15 серпня 2012 р. № 569-р. «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері»; від 26 серпня 2020 р. № 1057-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей»; від 8 серпня 2012 р. № 556-р. «Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг»; від 20.09.2017 № 649-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні»; від 08.11.2017 № 797-р. «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації»; від 17.01.2018 № 67-р Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації; від 15 лютого 2006 р. № 90-р. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади; від 21 липня 2021 р. № 831-р. Деякі питання реформування державного управління України та інші;

б) Інші підзаконні нормативно-правові акти: Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, затверджене Постановою правління Пенсійного фонду України 18.06.2014 № 10-1, Наказ Міністерства соціальної політики України 28.12.2015 № 1256 «Про ведення банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів»; Наказ Міністерства фінансів України від 30.10.2014 № 1089 «Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об'єднаних сил (ООС)»; Наказ Міністерства внутрішніх справ України 04.11.2003 № 1296 «Про затвердження Положення про організацію медичного обслуговування особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та ведення реєстру МВС України цих осіб; наказ Міністерства оборони України від 07.09.1999 № 273 «Про затвердження Положення про організацію та функціонування Медичного підреєстру — підрозділу Українського військового реєстру, що ведеться Міністерством оборони України, осіб, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи та за інших обставин від радіаційного опромінення» та інші.

Запитання Тищенкої І.О.: Які ознаки механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері, сформульовані Вами, були покладені в основу відповідного авторського визначення?

Відповідь: Дякую за запитання. Було сформульовані ознаки механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері, що стали основою для відповідного визначення:

1) в основу його функціонування покладено сукупність правових, організаційних і технічних засобів впливу, що реалізуються відповідно через нормативно-правові акти, організаційні процедури та алгоритми, а також через програмне забезпечення, електронну інфраструктуру та цифрові інструменти, що застосовуються у соціальній сфері;

2) основною метою функціонування цього механізму є забезпечення здійснення всіх видів інформаційної діяльності у інформаційному середовищі соціальної сфери, що спрямовано на задоволення інформаційних потреб усіх учасників соціальних відносин;

3) вектор впливу спрямований на такі об'єкти як поведінка та інформаційна діяльність органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян, уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг; отримувачі соціальних послуг; надавачі соціальних послуг; об'єднання працівників системи надання соціальних послуг; об'єднання надавачів соціальних послуг; об'єднання отримувачів соціальних послуг;

4) сферою реалізації є сфера інформаційних потреб та інтересів зазначених суб'єктів;

5) засобами є сукупність інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення, а також процес використання сукупності технічних пристроїв, комп'ютерних програм, програмно-технічних засобів, ресурсів, баз даних, реєстрів, електронних мереж.

Запитання Собакаря А.О.: Яка інформація циркулює в інформаційному просторі соціальної сфери? Якими відомостями оперують суб'єкти, що надають соціальні послуги та їх споживають? В яких інформаційних технологіях такі відомості знаходяться в обігу?

Відповідь: Дякую за запитання. З'ясовано, що відповідно до Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери, Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери, Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей та інших нормативно-правових актах до інформації, що забезпечує реалізацію соціальних прав громадян, та циркулює в інформаційних ресурсах соціальної сфери відносяться відомості: 1) що дають можливість звернутись за державною соціальною допомогою на дітей; 2) про соціальний статус громадянина; 3) що містяться у свідоцтві про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; 4) що містяться в пенсійному посвідченні; 5) з електронної пенсійної справи згідно з даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

б) про інвалідність особи згідно за даними Єдиного соціального реєстру; 7) про заробітну плату, сплачені страхові внески, розмір пенсії; 8) про призначення житлових субсидій; 9) про призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; 10) інформація щодо надання соціальних послуг; 11) інформація про призначення компенсації фізичній особі, яка надає соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі тощо; 12) про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, кандидатів в усиновлювачі, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі та усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів; 13) для ідентифікації особи для отримання конкретних видів соціальної допомоги та доступу до інформації з Єдиного соціального реєстру тощо. Ця та інша інформація забезпечує реалізацію та захист соціальних прав громадян, взаємодію з соціальними інституціями, здійснення соціальної підтримки та надання соціальних послуг.

Наведені відомості обробляються у таких інформаційних системах: Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг, Єдиний соціальний реєстр на базі реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування; Єдина інформаційна система соціальної сфери; централізований банк даних з проблем інвалідності; Єдиний державний веб портал електронних послуг (Дія); Банк даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів; Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги; Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб Централізований банк даних з проблем інвалідності; Єдина інформаційно-аналітична система Фонду соціального страхування; Єдиний інформаційний банк даних Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю щодо реєстрації роботодавців і даних про зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; Державний реєстр майнових об'єктів оздоровлення та відпочинку дітей; Інформаційно-аналітична платформа електронної верифікації та моніторингу; Єдиний державний реєстр отримувачів житлових субсидій; Єдиний державний демографічний реєстр; Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування; автоматизована система реєстрації гуманітарної допомоги; Реєстр волонтерів антитерористичної операції. Цей перелік є динамічним, оскільки реєстри можуть об'єднуватись, змінювати назву, або бути ліквідованими.

Запитання Миронюка Р.В.: Скажіть, що таке Єдина інформаційна система соціальної сфери та яку роль відіграє ця система серед інформаційних технологій, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян? Чи Ви пропонували якісь удосконалення в частині правового регулювання її використання?

Відповідь: Дякую за запитання. Нами з'ясовано, що Єдина інформаційна система соціальної сфери це перша комплексна інформаційно-аналітична система соціальної сфери, яка дозволяє на практиці замість багатьох не пов'язаних між собою реєстрів оперативно, дистанційно, зручно, прозоро, запобігаючи корупції реалізовувати свої соціальні права. Впровадження Єдиної інформаційної системи

соціальної сфери забезпечує прямі, прозорі, партнерські відносини між владою та громадянами. Стратегією цифрової трансформації соціальної сфери та Положенням про Єдину інформаційну систему соціальної сфери передбачається, що найближчими роками до ЄІССС увійдуть всі види соціальних виплат, а також адміністративні послуги соціального характеру, які сьогодні передбачені законодавством.

Запропоновано доповнити Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери такими правовими конструкціями, які дозволили б додати до її підсистем відомості з Реєстру випадків насильства, єдиної інформаційної системи, створеної з метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та єдиної інформаційної система обліку черги на санаторно-курортне лікування ветеранів війни та осіб з інвалідністю.

Обґрунтована необхідність передбачити механізм розширення підсистем ЄІССС з урахуванням поточних потреб суспільства, наприклад відомостями з автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги та з Реєстру волонтерів антитерористичної операції. Потребує врегулювання понять електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних послуг у соціальній сфері та їх зв'язок із ЄІССС. Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери, на нашу думку, необхідно доповнити гарантіями недопущення зривів термінів виконання робіт з обслуговування ЄІССС, запобігання підготовки неякісної документації та запобіжники нецільового використання коштів на обслуговування ЄІССС, усунення корупційних ризиків у цій сфері.

Запитання Пісоцької К.О.: Ви зазначаєте, що в роботі пропонується концептуальний підхід до правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері. У чому полягає концептуальність Ваших пропозицій?

Відповідь: Дякую за запитання. Запропоновано концептуальний підхід до правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері, який полягає у наступних пропозиціях:

1) внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги», де закріпити визначення термінів: «механізм адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері»;

2) доповнення Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери такими правовими конструкціями, які дозволили б додати до її підсистем відомості з Реєстру випадків насильства, єдиної інформаційної системи, створеної з метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та єдиної інформаційної система обліку черги на санаторно-курортне лікування ветеранів війни та осіб з інвалідністю; відомостями з автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги та з Реєстру волонтерів антитерористичної операції;

3) доповнення Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери поняттями електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних

послуг у соціальній сфері та додати положеннями про правила їх використання в комплексі з ЄІССС; гарантіями недопущення зривів термінів виконання робіт з обслуговування ЄІССС, запобігання підготовки неякісної документації та запобіжники нецільового використання.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику по дисертації Чалика В.Р. – **Логвиненко Борис Олексійовичу**, доктору юридичних наук, професору, професору кафедри адміністративного права і процесу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, який наголосив, що актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, оскільки в сучасних умовах реалізація конституційних положень щодо забезпечення реалізації соціальних прав громадян можлива тільки завдяки застосуванню сучасних інформаційних технологій, що є частиною модернізації соціальної сфери. Проблема створення нового формату відносин у соціальній сфері має об'єктивні причини, а саме розвиток інформаційного суспільства й цифрової економіки та процеси їх глобалізації, прагнення учасників соціальних відносин до досягнення добробуту, міжнародні стандарти та європейській вибір України. У Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери визначено необхідність проведення комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення та системного перегляду нормативно-правових актів з питань соціального захисту населення та внесення до них змін. Тобто питання удосконалення правового регулювання функціонування інформаційних ресурсів у сфері захисту соціальних прав громадян є одним із пріоритетних напрямів реалізації Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери в Україні.

Сучасні потреби громадян у необхідності в дистанційному отриманні соціальних послуг через воєнний стан та карантинні обмеження, прийняття у 2020 році такого важливого для регулювання інформаційних відносин у соціальній сфері документу як Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери, обумовлюють необхідність наукового дослідження правових підстав функціонування інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення. Саме цього і прагнув досягти здобувач у своєму дисертаційному дослідженні. Він сформулював на основі свого дослідження науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

У цілому, на підставі викладеного зазначено, що дисертація Чалика В.Р. «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» являє собою закінчену науково-дослідну роботу, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), тому виникає необхідність проведення попередньої експертизи дисертації та надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення її результатів.

Щодо наукової новизни, структури роботи, теоретичного та практичного значення результатів дисертації, та інших обов'язкових вимог дисертації висловляться рецензенти, які проводили попередню експертизу дисертації та інші учасники публічної презентації під час публічного обговорення.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Кононець В.П. відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Чалика В.Р. «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», виконаного на актуальну тему.

Крім цього, Кононець В.П. зазначила, що рецензоване нею дослідження виконане з актуальної проблематики, що останнім часом привертає до себе увагу вчених різних галузей знань. Як вірно відмічає автор, сучасні соціально-демографічні, суспільно-політичні та економічні процеси, що відбуваються в Україні і світі, призводять, з одного боку, до підвищення загальної кількості споживання соціальних послуг, з іншого – до виникнення потреби в якісно нових послугах у сфері реалізації соціальних прав. У цих умовах традиційні форми обслуговування стають недостатніми, і спостерігається ситуація, коли вироблені соціально-правові підходи до організації діяльності соціальних служб перестали повною мірою відповідати потребам населення. Тому створенню умов для покращення надання послуг служать інноваційні технології. Бурхливий розвиток інформаційних технологій формує нові форми і види соціальних послуг та способів їх надання, підвищує гнучкість алгоритмів взаємодії надавачів та споживачів соціальних послуг, розширює можливості створення якісно нових адміністративних послуг в соціальній сфері і призводить до модернізації інформаційних систем, що використовуються при реалізації та захисті соціальних прав громадян. У цьому контексті актуальною і науково цікавою є проблема адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. Вказане питання потребує наукового вирішення, а також розробки пропозицій удосконалення чинного вітчизняного законодавства, що регламентує реалізації та захист соціальних прав громадян в часині інформаційного забезпечення такої діяльності.

Крім того, дослідник акцентує увагу на тому, що базисом для формування основних положень дисертаційного дослідження стали ґрунтовні праці вчених, що досліджували теоретичні питання, пов'язані з проблемами реалізації соціальних прав, управління процесом забезпечення реалізації соціальних прав, надання соціальних послуг. Серед них такі як Аfenкіна О.Г., Белєвцова Я.С., Гафарова К.Е., Гнибіденко І.Ф., Горемикіна Ю.В., Демченко І., Дубич К.В., Кравченко М.В., Кривоконь Н.І., Кузьмін В., Міщенко К.С., Новікова О.Ф., Рудкевич І.В., Стефанова О.А., Тургенєва А., Халецька А.А., Черниш О.І., Шапран О.Ю., Ярош Н.П., Ярошенко І.С. та інші. Чалик В.Р. зазначає, що питання інформаційного забезпечення прав громадян, інформаційного забезпечення

публічного управління у цій сфері, правове регулювання функціонування інформаційних ресурсів, змісту інформаційних відносин, інформаційного забезпечення та його механізму, у тому числі суб'єктів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням та захистом соціальних прав громадян; дослідження інформаційних технологій при реалізації та захисті прав людини, у тому числі у соціальній сфері проводили такі вчені як Арістова І.В., Балуй Г.О., Бачило І.Л., Білик П.П., Блінова Г.О., Брижко В.М., Волинка К.Г., Греца Я.В., Демкова М.С., Дубич К.В., Дударьов В.В., Калюжний Р.А., Конопльов В.В., Константінов С.Ф., Кормич Б.А., Кочеміровська О.О., Негодченко О.В., Оксьом І.Г., Орел Г.П., Пищуліна О.М., Попович В.М., Селезньова О.М., Синєокий О.В., Слинько Д.В., Солончук І.В., Цимбалюк В.С., Юсип Ж.П., Яременко О.І. та інші. Водночас автором дисертації було виявлено, що на рівні теоретичних досліджень не з'ясовані повною мірою зміст понять інформаційні технології у соціальній сфері, інформаційне забезпечення реалізації соціальних прав громадян; механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері; не досліджений у належному обсязі зміст інформаційних реєстрів, що використовуються у соціальній сфері. Пов'язано це із відсутністю спеціальних монографічних праць, в яких би адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян розглядалася повно та всебічно з позицій адміністративно-правової науки.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні апробованої системи методів та методик. Визначення об'єкту та предмету наукового пошуку цілком відповідає загальним вимогам. Автор вміло провів порівняльні дослідження й обґрунтовано наводить у своїй праці наукові посилання, а також запропонував в контексті аргументації висновки, підготовлені за результатами проведеного наукового дослідження певного ряду галузей знань. В роботі в повній мірі враховано та піддано вивченню й аналізу чинне національне законодавство.

Відповідно до поставленої мети автор виконав ряд завдань, серед яких: з'ясував особливості інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян; проаналізував стан наукової розробленості питання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту прав громадян; визначив правові підстави регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері; визначив зміст та елементи механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій при реалізації соціальних прав громадян; конкретизував інформаційні технології забезпечення діяльності органів соціального захисту населення та проаналізувати правові підстави їх використання; з'ясував зміст та особливості використання інформаційних технологій при наданні соціальних послуг в Україні; дослідив іноземний досвід використання інформаційних технологій у сфері соціального забезпечення населення; запропонував напрями удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення в Україні.

Обсяг використаних у роботі бібліографічних джерел забезпечує

належний рівень її інформативності. В дисертації комплексно опрацьовано широке коло важливих для розвитку сучасної науки положень, зроблено ряд теоретичних узагальнень та визначень, запропоновано нові підходи до удосконалення наукової і практичної складової організації використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Слід наголосити, що наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є першим в Україні монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Результатами проведеного дослідження стала сукупність нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист. Зокрема, автором отримано ряд результатів, які варто зарахувати в наукову новизну.

Так, автором Проведено аналіз наявних дефініцій поняття інформаційних правовідносин, сформульовано власне визначення «інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», здійснено загальну характеристику змісту цих відносин. Зроблено акцент на визначенні кола суб'єктів інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, до яких віднесено органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян; суди; банки; надавачі соціальних послуг; організації, що здійснюють виплату і доставку соціальних виплат за місцем фактичного проживання одержувачів та фізичні особи; реалізація та захист соціальних прав яких здійснюється соціальними інституціями. Конкретизовано об'єкт інформаційних відносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян: відомості, необхідні для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, здійснення заходів, що передбачені для громадян законодавством, і забезпечуються інституціями соціального захисту.

Крім того, дослідником сформульовано авторське поняття «інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», провів систематизацію нормативно-правових актів, що регулюють створення, наповнення, інтегрування з іншими інформаційними системами, використання, випробовування та удосконалення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, її зміст та структуру, вплив на інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, а також з'ясував недоліки правового регулювання функціонування ЄІСС та окреслив напрями їх корегування.

Термінологічний апарат рецензованої дисертації є достатньо високим, матеріал викладений чітко, доступно та юридично коректно. Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях науки адміністративного та інформаційного права, положеннях суміжних дисциплін. Свої думки, висновки, пропозиції Чалик В.Р. підтверджує висловленими в юридичній літературі позиціями учених.

Це дозволило дисертанту дослідити сукупність проблем, що залишилися поза увагою вчених, але мають, в умовах сьогодення, важливе практичне та

теоретичне значення.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація Чалика В.Р. «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» містить результати власних досліджень здобувача. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Разом з тим, загальне позитивне враження про дисертацію не виключає наявності положень, які притягують світло полеміки. Тому, констатуючи наявність усіх необхідних для такого рівня наукової роботи моментів, слід відзначити, що вона містить деякі дискусійні, спірні або ж такі, що потребують додаткових уточнень положень.

1. У підрозділі 1.3 «Правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» автором не проведено власної систематизації з часу оголошення незалежності України етапів становлення вітчизняного законодавства у сфері регламентації розвитку цифрових технологій у соціальній сфері (с. 80-81 дис.). Це дозволило б виокремити тенденції та віхи у становленні соціальної та інформаційної державної політики, прослідкувати ефективність та прогрес у створенні відповідних правових конструкцій, термінології та алгоритмів у сфері використання інформаційних технологій при реалізації та захисті соціальних прав громадян.

2. У підрозділі 2.1 «Зміст та елементи механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій при реалізації соціальних прав громадян» (с. 99-105 дис.) автор занадто захоплюється висвітленням наукових концепцій до розуміння поняттям «механізм», його застосуванням у різних сферах правової науки, структурою, елементами, змістом. Проте автор не конкретизує критерії об'єднання наукових досліджень у дві групи: які представляють широкий підхід до розуміння змісту поняття механізм як правової конструкції та які представляють вузький підхід до цього поняття. Авторові слід було б чіткіше висловитись щодо відображення у своєму дослідженні механізму використання інформаційних технологій при реалізації соціальних прав громадян широкого чи вузького підходу, а також обґрунтувати свою позицію.

3. У підрозділі 3.1 «Іноземний досвід використання інформаційних технологій у сфері соціального забезпечення населення» автор зосередив свою увагу на висвітленні досвіду Франції, Німеччини, Великобританії, Італії, США, оскільки ці країни входять до тридцяти країн із найвищим рівнем соціального розвитку. Чалик В.Р. в основному розкрив види реєстрів, які в цих країнах використовуються для реалізації соціальних прав громадян, проте не висвітлив досвід та правові засади регулювання використання інших видів інформаційних технологій у соціальній сфері.

Перераховані зауваження мають дискусійний характер і складають підґрунтя до наукової дискусії під час захисту дисертантом власного дослідження та нададуть можливість проявити автору свій науковий потенціал, а також уміння вести наукову дискусію.

Таким чином, незважаючи на висловлені вище застереження та побажання, а також враховуючи викладені вище позитивні характеристики дисертації є підстави зробити висновок, що дисертаційне дослідження Чалика В.Р. за темою: «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» проведено на достатньо високому методологічному та науковому рівнях, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, а також має беззаперечні наукову цінність і практичну значимість.

Крім того, дана робота цілком відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

Кандидат юридичних наук, доцент Шевченко С.І. відзначив високий рівень наукового дослідження Чалика В.Р. та наголосив, що вивчення представлених матеріалів дисертації дає підстави стверджувати, що автором проведено ґрунтовний юридичний аналіз теми, яка є однаково актуальною як для розвитку теорії адміністративного та інформаційного права, так і в практичному вимірі. Такий попередній висновок підтверджується оцінкою праці за основними параметрами, які висувуються відносно дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Конституція України закріплює значний перелік соціальних прав громадян. У реалізації конституційних соціальних прав людини велике значення має інформаційне забезпечення їх реалізації, тому що інформація є однією зі складових частин соціальної системи. Найбільш розвиненим вважається той об'єкт, у якому інтенсивніше і багатше організований інформаційний обмін. На сучасному етапі розвитку суспільства цифрові технології є невід'ємним елементом успішного реформування та функціонування будь якої сфери. Іншим аспектом інформаційних відносин у соціальній сфері є транспарентність органів публічної влади, що здійснюють соціальний захист громадян. Існує зростаюча тенденція до відкритості органів публічної влади, але ще залишаються проблеми щодо якості та актуальності інформації, що наповнює державні реєстри. Відсутні механізми оскарження якості ведення загальнонаціональних державних реєстрів, та інших баз даних, що є порушенням соціальних та інформаційних прав громадян.

Удосконалення соціального захисту громадян та публічного управління у цій сфері визначені як пріоритетні напрями державної та міжнародної політики у декількох стратегічних документах. Концепція реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, що розроблена в контексті проведення реформи системи соціального захисту, передбачає створення Національної соціальної сервісної служби України та здійснення нею адміністрування процесів надання соціальної підтримки, моніторинг та оцінювання їх якості, надання сервісних послуг із використанням новітніх інформаційно-аналітичних систем. З урахуванням загальної тенденції

цифровізації публічного управління в Україні було прийнято Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери, яка визначає напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів і технологій. Чинне законодавство передбачає, що адміністрування процесів надання соціальної підтримки, моніторинг та оцінювання їх якості, надання сервісних послуг здійснюватимуться із використанням новітніх інформаційно-аналітичних систем. Загострюється зазначене питання необхідністю отримання громадянами соціальних послуг та адміністративних послуг у соціальній сфері за допомогою дистанційних інформаційних технологій, що обумовлено веденням активних бойових дій.

Все зазначене зумовлює необхідність пошуку шляхів вдосконалення адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. Крім цього, можемо відзначити відсутність комплексних наукових досліджень, присвячених адміністративно-правовому регулюванню використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. Вказане свідчить про актуальність теми обраного дисертаційного дослідження.

Вивчення представлених матеріалів дисертації дають підстави стверджувати, що автором проведено ґрунтовне монографічне дослідження, яке є однаково актуальним як для розвитку теорії адміністративного і інформаційного права, так і практичної діяльності уповноважених суб'єктів, що реалізують соціальну політику.

Методологія дослідження ґрунтується на вмілому використанні апробованої системи методів.

Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку цілком відповідає загальним вимогам. Автор вміло провів дослідження й аргументовано наводить результати проведеного наукового аналізу, на підставі якого доходить обґрунтованих висновків.

Теоретичну основу дисертації становлять праці вчених у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління та адміністративного права, інформаційного права та інших галузевих правових наук, а зроблені висновки ґрунтуються на основі результатів ряду галузей знань.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення практичної діяльності органів публічного управління в сфері соціального захисту населення, матеріали статистики, довідкові видання, матеріали судової практики та відкрита інформація з державних реєстрів.

В дисертації комплексно опрацьовано широке коло важливих для розвитку сучасної науки положень, зроблено ряд теоретичних узагальнень та визначень, запропоновано нові підходи та авторське бачення шляхів подальшого удосконалення правового регулювання використання інформаційних технологій суб'єктами, що надають соціальні послуги та громадянами при реалізації та захисті своїх соціальних прав.

До вагомих здобутків дисертанта, насамперед, слід віднести сформульоване авторське поняття «інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» як суспільних відносин,

врегульованих нормами права, що виникають між органами публічної влади, юридичними та фізичними особами з приводу створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення, споживання, захисту інформації, необхідної для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, а також використання інформаційних технологій і засобів інформаційного забезпечення соціальної сфери, спрямовані на реалізації та захисту соціальних прав людей, здійснення або надання яких забезпечується інституціями соціального захисту. Також звертає на себе увагу запропоноване удосконалення теоретичних положень щодо пропозиції розуміння змісту та особливостей механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері через конкретизацію його ознак, елементів та формулювання авторського поняття як комплексу визначених правовими нормами взаємоузгоджених алгоритмів впливу на дії фізичних та юридичних осіб - учасників соціальних правовідносин, що забезпечується за допомогою інформаційних технологій та автоматизації процесів соціальної підтримки та захисту громадян.

Перевагою дисертації також є конкретизації інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, яку автор визначив як сукупність інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем, технічних пристроїв, комп'ютерних програм, програмно-технічних засобів, цифрових ресурсів, баз даних, реєстрів, електронних мереж, технологій, що забезпечують реалізацію необхідних видів інформаційної діяльності органів публічної влади, що реалізують соціальну державну політику, надавачів, отримувачів соціальних послуг у сфері обігу соціальної інформації з метою забезпечення реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження Чалика В.Р. «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» включає результати власних досліджень здобувача. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Основні положення, висновки, рекомендації в повній мірі доведено дисертантом до широкої громадськості в опублікованих наукових працях. Результати проведеного дослідження можуть бути використані в науковій роботі, в навчальному процесі юридичних навчальних закладів, а також в подальших наукових дослідженнях.

Зроблені автором наукові висновки є достовірними, аргументованими та належним чином обґрунтованими. Крім наведених вище, в роботі містяться й інші положення, висновки, рекомендації, які в сукупності і забезпечують цілісність проведеного дослідження, результати якого апробовано на науково-практичних конференціях та в повній мірі відображено в авторських публікаціях.

Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображено у двадцяти п'яти наукових працях, зокрема, у шести наукових статтях, з яких п'ять опубліковано у наукових виданнях України,

визнаних фаховими з юридичних наук, одна стаття - у науковому виданні іноземної держави з напряду, за яким підготовлено дисертацію, а також у дев'ятнадцяти тезах наукових доповідей.

Разом із тим, констатуючи наявність усіх необхідних для такого рівня наукової роботи моментів, слід відзначити, що вона містить деякі дискусійні, спірні або ж такі, що потребують додаткових уточнень положення.

1. У підрозділі 1.2 «Стан наукової розробленості питання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» дисертації В.Р. Чалик робить ґрунтовний аналіз робіт вчених, що досліджували питання використання інформаційних технологій та правове регулювання суспільних відносин щодо їх використання в різних сферах. Він виокремлює три основні групи наукових робіт вчених, об'єднаних спільними предметами дослідження у сфері організаційно-правового регулювання використання інформаційних технологій. Проте викликають деякі суперечності критерії групування та підстави віднесення робіт вчених до тієї чи іншої групи. Автору слід було б пояснити за якими критеріями було проведено групування, прокоментувати досягнення за групами та конкретизувати прогалини в результатах наукового пошуку в межах кожної групи в контексті її авторського дослідження. Це дало б змогу ґрунтовніше представити у вступі та висновках роботи результати наукового пошуку здійсненого в межах підрозділу 1.2 дисертації, а також конкретизувати ті прогалини в науковому полі, що автор намагався прояснити у своїй роботі.

2. У підрозділі 2.1 автор дослідив поняття, ознаки та види інформаційних технологій як елементу механізму забезпечення реалізації та захисту соціальних прав громадян. В.Р. Чалик навів перелік чинних інформаційних технологій, що задовільняють різні соціальні потреби громадян, розглянув критерії їх класифікації, виокремлені іншими вченими (с. 114 – 116). На підставі проведеного аналізу автор визначив ознаки та сформулював поняття інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, проте не представив чіткої їх класифікації. Конкретизації авторських критеріїв систематизації таких інформаційних технологій надало б роботі більшої ваги.

3. У роботі спостерігається відсутність системного підходу до висвітлення правового статусу суб'єктів реалізації, забезпечення та захисту соціальних прав громадян, а також співвідношення цих повноважень та інформаційних технологій. Автору слід було представити систему суб'єктів реалізації соціальної політики (у підрозділі 2.1) та детально висвітлити правовий статус їх посадових осіб, повноваження відповідних служб, підрозділів щодо збору та обробки інформації, особливості їх інформаційної взаємодії та відповідальність за порушення правил використанні соціальної інформації з Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. Це дозволило б виокремити недоліки функціонування цих суб'єктів, запропонувати напрями удосконалення законодавства в частині їх інформаційної взаємодії в соціальній сфері та встановлення ефективних заходів впливу на порушників відповідних правил обігу соціальної інформації.

Водночас, зазначені зауваження мають дискусійний характер і, складають підґрунтя до подальшої наукової дискусії під час захисту дисертантом свого

дослідження, і дадуть можливість проявити йому свій науковий потенціал та уміння вести наукову дискусію.

Таким чином, незважаючи на висловлені вище зауваження і рекомендації та враховуючи викладені позитивні характеристики дисертації є підстави зробити висновок, що дисертація Чалика Вадима Романовича «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» виконана на достатньому науковому і методологічному рівнях, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, та має наукову цінність й практичну значимість.

Загальний висновок: дисертація Чалика В.Р. «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», є самостійно підготовленою, завершеною кваліфікованою науковою працею, в якій отримано ряд нових науково-теоретичних результатів, що в своїй сукупності дозволяють вирішувати конкретну наукову задачу щодо удосконалення адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян дана робота відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283; та від 19 травня 2023 р. № 502), що пред'являються до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, а її автор Чалик Вадим Романович – за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальність 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Собакарь А.О. наголосив, що дисертаційне дослідження Чалика В.Р. на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» є актуальним, оскільки питання використання дистанційних інформаційних технологій під час надання соціальних послуг в умовах воєнного стану та пандемії не були розглянуті на монографічному рівні.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Чалика В.Р. написана на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В. зазначив, що дисертаційне дослідження Чалика В.Р. на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду і вирішує ряд важливих для теоретико-правової науки завдань. Робота може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Крім того, Миронюк Р.В. зазначив, що дисертаційне дослідження виконане відповідно до вимог МОН України. Автор дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, доцент Опацький Р.М. зазначив, що дисертаційне дослідження Чалика В.Р. на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду і вирішує ряд важливих для теоретико-правової науки завдань. Робота може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Юнін О.С. вказав на те, що в цілому дисертаційна робота Чалика В.Р. на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» написана на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Чалика Вадима Романовича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Конституція України проголошує нашу державу соціальною, закріплює соціальну спрямованість економіки, передбачає гарантії здійснення та захисту соціальних прав громадян. Вчені нараховують близько 156 видів соціальних пільг, встановлених для 230 категорій населення, які регулюються декількома десятками нормативно-правових актів. Належна організація національної системи соціального захисту більшою мірою визначає порядок в країні, ступінь задоволеності громадян життям та згоди в суспільстві, а також стійкість та динаміку економічного і соціального розвитку.

Соціальне середовище та публічне управління зазнали серйозних змін, обумовлених процесами інформатизації. В результаті цих процесів інформаційні технології набули вигляду фундаменту суспільства, оскільки саме з їх допомогою відкрилися шляхи поліпшення і автоматизації процесів обробки та аналізу інформації. Це стало передумовою для розвитку концепції електронного урядування та інтенсивного запровадження в роботу органів публічної влади інформаційних технологій, що покращило рівень їх взаємодії із громадянами, швидкість та якість надання соціальних послуг.

До інформаційних технологій у соціальній сфері відноситься сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, використання і поширення інформації для задоволення потреб органів публічної влади при здійсненні соціального захисту громадян. Інформатизація правового забезпечення соціальної роботи заснована на базі впровадження комп'ютерних і телекомунікаційних технологій і являє собою інструмент ефективного використання інформації в управлінні системою соціального захисту населення та в наданні соціально-правової допомоги нужденним.

У сучасний важкий період історії України, коли народ виборює право на незалежність своєї держави в умовах війни, питання підвищення якості використання інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення набуває особливої актуальності. Ефективність вирішення соціальних проблем, які різко загострюються у суспільстві саме в такі періоди, залежить не тільки від загального рівня економіки держави, можливостей матеріальної бази соціальної роботи, від суті та змісту державної політики у сфері соціального захисту населення, а також від зручності та швидкості надання соціальних послуг на відстані за допомогою інформаційних технологій.

Значний внесок у дослідження теоретичних питань, пов'язаних з проблемами реалізації соціальних прав, управління процесом забезпечення реалізації соціальних прав, надання соціальних послуг зробили такі науковці: Аfenкіна О.Г., Белевцова Я.С., Гафарова К.Е., Гнибіденко І.Ф., Горемикіна Ю.В., Демченко І., Дубич К.В., Кравченко М.В., Кривоконь Н.І., Кузьмін В., Міщенко К.С., Новікова О.Ф., Рудкевич І.В., Стефанова О.А., Тургенєва А., Халецька А.А., Черниш О.І., Шапран О.Ю., Ярош Н.П., Ярошенко І.С. та інші.

Питання інформаційного забезпечення прав громадян, інформаційного забезпечення публічного управління у цій сфері, правове регулювання функціонування інформаційних ресурсів, змісту інформаційних відносин, інформаційного забезпечення та його механізму, у тому числі суб'єктів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням та захистом соціальних прав громадян; дослідження інформаційних технологій при реалізації та захисті прав людини, у тому числі у соціальній сфері проводили такі вчені як Арістова І.В., Балуй Г.О., Бачило І.Л., Білик П.П., Блінова Г.О., Брижко В.М., Волинка К.Г., Греца Я.В., Демкова М.С., Дубич К.В., Дударьов В.В., Калюжний Р.А., Конопльов В.В., Константінов С.Ф., Кормич Б.А., Кочемировська О.О., Негодченко О.В., Оксьом І.Г., Орел Г.П., Пищуліна О.М., Попович В.М., Селезньова О.М., Синєокий О.В., Слинько Д.В., Солончук І.В., Цимбалюк В.С., Юсип Ж.П., Яременко О.І. та інші.

Особливу роль у формування авторської концепції адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян відіграли дисертаційні дослідження таких вчених як Коваль Р.А. «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади» (2008); Таіров Анар Іслам огли «Інформаційне забезпечення функціонування органів державної влади» (2010); Рудкевич І.В. «Державне регулювання системи соціального захисту населення України» (2011);

Стефанова О.А. «Механізми державного управління у сфері надання соціальних послуг особам похилого віку» (2012); Дубич К.В. «Механізм державного управління системою надання соціальних послуг» (2015); Коломієць Є.В. «Удосконалення механізму інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління в Україні» (2015); Берназюк О.О. «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (2017); Блінова Г.О. «Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики» (2019); Ганцюк Т.Д. «Механізми інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій в Україні» (2019). Водночас було виявлено, що на рівні теоретичних досліджень не з'ясовані повною мірою зміст понять інформаційні технології у соціальній сфері, інформаційне забезпечення реалізації соціальних прав громадян; механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері; не досліджений у належному обсязі зміст інформаційних реєстрів, що використовуються у соціальній сфері. Пов'язано це із відсутністю спеціальних монографічних праць, в яких би адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян розглядалася повно та всебічно з позицій адміністративно-правової науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2021-2025 рр.; відповідно до планів науково-дослідницьких робіт на 2022-2023 рр. та тем наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436) та Адміністративно-правові засоби забезпечення публічного порядку в Україні (реєстраційний номер 0118U100442).

Крім того, тема дисертації пов'язана з підготовкою змін до адміністративного та інформаційного законодавства та має безпосереднє відношення до реалізації Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей; Стратегії реформування системи надання соціальних послуг; Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та плану заходів щодо її реалізації; Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері; Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади; Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, затверджених Розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 1057-р; від 8.08.2012 р. № 556; від 20.09.2017 № 649-р, від 8 листопада 2017 р. № 797-р та від 17 січня 2018 р. № 67-р, 15 серпня 2012 р. № 569-р, від 15 лютого 2006 р. N 90-р, від 24 червня 2016 р. № 474, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. №695, а також Указів Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»;

від 25 серпня 2015 року № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»; від 15 березня 2016 року № 96/2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»; від 27 вересня 2021 року № 487/2021 «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки»; від 21 липня 2021 р. № 831-р «Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки».

Мета та завдання дослідження. Мета дисертації полягає у визначенні на підставі аналізу чинного законодавства та узагальнення практики його застосування, наукових джерел теоретичних положень, що визначають зміст адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій при реалізації та захисті соціальних прав громадян, а також формування пропозиції щодо удосконалення вітчизняних нормативно-правових актів у цій сфері.

Згідно з поставленою метою визначено такі основні **задачі дослідження**:

- з'ясувати особливості інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян;
- проаналізувати стан наукової розробленості питання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту прав громадян;
- визначити правові підстави регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері;
- визначити зміст та елементи механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій при реалізації соціальних прав громадян;
- конкретизувати інформаційні технології забезпечення діяльності органів соціального захисту населення та проаналізувати правові підстави їх використання;
- з'ясувати зміст та особливості використання інформаційних технологій при наданні соціальних послуг в Україні;
- дослідити іноземний досвід використання інформаційних технологій у сфері соціального забезпечення населення;
- запропонувати напрями удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері соціального захисту населення в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні правовідносини при використанні інформаційних технологій у соціальній сфері.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Методи дослідження. Методи дослідження визначені специфікою роботи, її метою та задачами, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування обумовлюється системним підходом. *Діалектичний метод* наукового пізнання дозволив розглянути визначення ключових понять

дослідження інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян (підрозділ 1.1).

Порівняльно-правовий метод допоміг проаналізувати наукові погляди теоретичних та практичних сторін щодо формування адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій у соціальній сфері в Україні (підрозділ 1.2), виявити розбіжності іноземного та вітчизняного законодавства, що регулює інформаційне забезпечення соціальної сфери, надання соціальних послуг (підрозділ 3.1). Системно-структурний підхід використовувався для з'ясування особливостей застосування інформаційних технологій при реалізації та захисті соціальних прав громадян, засобів інформаційного забезпечення органів соціального захисту населення та при наданні соціальних послуг, а також для систематизації нормативно-правових актів, що регулюють інформаційні правовідносини у соціальній сфері, та групування наукових досліджень, що стали теоретичним підґрунтям дисертації (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, 2.3). Логіко-семантичний метод дозволив сформулювати основні поняття дослідження та визначити напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері (підрозділи 1.1; 2.1; 3.2). Методи аналізу та синтезу, моделювання застосовані для визначення структури механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян (підрозділи 2.1, 2.2).

Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, підзаконні нормативно-правові акти у досліджуваній сфері. Для розробки пропозицій з оптимізації адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері використано законодавство зарубіжних держав: Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки та інших країн Європейського Союзу.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління та адміністративного права, інформаційного права та інших галузевих правових наук.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення практичної діяльності органів публічного управління в сфері соціального захисту населення, матеріали статистики, довідкові видання, матеріали судової практики та відкрита інформація з державних реєстрів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права у якій визначено особливості адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. У результаті виконаного дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень, обґрунтовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України. Основні з них такі:

вперше:

– сформульовано авторське поняття «інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» як суспільні відносини, врегулюванні нормами права, що виникають між органами публічної влади, юридичними та фізичними особами з приводу створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, поширення, споживання, захисту інформації, необхідної для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, а також використання інформаційних технологій і засобів інформаційного забезпечення соціальної сфери, спрямовані на реалізації та захисту соціальних прав людей, здійснення або надання яких забезпечується інституціями соціального захисту;

– запропоновано розуміти під інформаційними технологіями у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян сукупність інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем, технічних пристроїв, комп'ютерних програм, програмно-технічних засобів, цифрових ресурсів, баз даних, реєстрів, електронних мереж, технологій, що забезпечують реалізацію необхідних видів інформаційної діяльності органів публічної влади, що реалізують соціальну державну політику, надавачів, отримувачів соціальних послуг у сфері обігу соціальної інформації з метою забезпечення реалізації та захисту соціальних прав громадян;

– запропоновано концептуальний підхід до правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері шляхом: 1) внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги», де закріпити визначення термінів : «механізм адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері»; 2) доповнення Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери такими правовими конструкціями, які дозволили б додати до її підсистем відомості з Реєстру випадків насильства, єдиної інформаційної системи, створеної з метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та єдиної інформаційної система обліку черги на санаторно-курортне лікування ветеранів війни та осіб з інвалідністю; відомостями з автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги та з Реєстру волонтерів антитерористичної операції; 3) доповнення Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери поняттями електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних послуг у соціальній сфері та додати положеннями про правила їх використання в комплексі з ЄІССС; гарантіями недопущення зривів термінів виконання робіт з обслуговування ЄІССС, запобігання підготовки неякісної документації та запобіжники нецільового використання;

удосконалено:

- розуміння змісту та особливостей механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері через конкретизацію його ознак, елементів та формулювання авторського поняття як комплексу визначених правовими нормами взаємоузгоджених алгоритмів впливу на дії фізичних та юридичних осіб - учасників соціальних правовідносин, що

забезпечується за допомогою інформаційних технологій та автоматизації процесів соціальної підтримки та захисту громадян;

- наукові підходи до розуміння структури механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній, до якої віднесено суб'єктів, а саме органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян, уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг; отримувачі соціальних послуг; надавачі соціальних послуг; об'єднання працівників системи надання соціальних послуг; об'єднання надавачів соціальних послуг; об'єднання отримувачів соціальних послуг, їх інформаційні потреби та інтереси цих суб'єктів, їхні інформаційні права і обов'язки; інформаційні технології; нормативно-правові акти, які визначають повноваження учасників соціальних правовідносин, правила та організаційні алгоритми застосування інформаційних технологій; мету адміністративно-правового регулювання у соціальній сфері;

дістало подальшого розвитку:

- розуміння кола інформації, що забезпечує реалізацію соціальних прав громадян, та циркулює в інформаційних ресурсах соціальної сфери, а саме відомості : що дають можливість звернутись за державною соціальною допомогою на дітей; про соціальний статус громадянина; що містяться у свідоцтві про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, в пенсійному посвідченні, у електронній пенсійній справі; про інвалідність особи; про заробітну плату, сплачені страхові внески, розмір пенсії; про призначення житлових субсидій, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Конкретизовано об'єкт інформаційних відносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян: відомості, необхідні для призначення, нарахування, корегування будь-яких соціальних виплат, надання соціальних пільг, послуг, здійснення заходів, що передбачені для громадян законодавством, і забезпечуються інституціями соціального захисту;

- теоретичні підходи до суб'єктного складу інформаційних правовідносин у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян, до яких віднесено органи публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян; суди; банки; надавачі соціальних послуг; організації, що здійснюють виплату і доставку соціальних виплат за місцем фактичного проживання одержувачів та фізичні особи; реалізація та захист соціальних прав яких здійснюється соціальними інституціями;

- з'ясування недоліків правового регулювання функціонування інформаційних ресурсів у соціальній сфері таких як відсутність системного підходу; не урегульованості використання інституціями соціального захисту в соціальній сфері таких ресурсів як електронний кабінет, веб-портал, веб-сайт, портал електронних послуг; відсутність механізмів зворотного зв'язку із громадянами щодо якості цих ресурсів; недостатній рівень інформаційної взаємодії органів публічної влади у соціальній сфері; не відповідність міжнародним стандартам захисту персональних даних та транспарентності органів публічної влади тощо.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

- *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного інформаційного, адміністративного, адміністративного процесуального законодавства, а також нормативно-правових актів у сфері соціального захисту населення, щодо механізму використання інформаційних технологій в Україні;

- *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальшої розробки теоретичних основ організації й правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян;

- *практичній діяльності* – для удосконалення діяльності органів публічної влади у сфері соціального захисту щодо використання інформаційних технологій при наданні соціальних послуг;

- *освітній діяльності* – для підготовки підручників, посібників, монографій, курсів лекцій, методичних рекомендацій для викладання дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Адміністративна відповідальність».

Апробація матеріалів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки, узагальнені та сформульовані у дисертації, оприлюднювалися на науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (м. Одеса, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції» (м. Кропивницький, 2022 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Юридична клінічна практика: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Дніпро, 2022 р.); Міжнародній науково-технічній конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» (м. Дніпро, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів» (м. Дніпро, 2023); Міжнародній науково-практичній «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро 2023 р.); Міжнародній науково-технічній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молодь: наука та інновації» (м. Дніпро, 2023 р.); Міжнародній науково-технічній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні» (м. Запоріжжя, 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми державотворення та правозастосування» (м. Дніпро, 2023 р.); Міжнародній науково-технічній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання забезпечення безпекового середовища в Україні» (м. Київ, 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані автором самотійно. У одній статті, опублікованій у співпраць із Бліною Г.О. особисто автором здійснено огляд літератури, сформульовано концепцію та дизайн роботи, що становить 70%.

Публікації. Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у дев'ятнадцяти наукових публікаціях, п'ять з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна у зарубіжному науковому виданні, а також у одинадцяти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатку.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Чалик В.Р. Інформаційні правовідносини у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2022. С. 612-616. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/150>

2. Чалик В.Р. Правові підстави функціонування інформаційних ресурсів у сфері соціального захисту населення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 4. 2022. С. 115-123. DOI <https://doi.org/10.32782/3922129>

3. Чалик В.Р. Єдина інформаційна система соціальної сфери: правове регулювання функціонування та перспективи удосконалення. *Право і суспільство*. № 6. 2022. С. 178-186. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.6.27>

4. Блінова Г.О., Чалик В.Р. Механізм адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. №3, 2023. С. 130-139. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-3-130-139>

5. Чалик В.Р. Інформаційне забезпечення суб'єктів системи надання соціальних послуг в Україні. *Право та державне управління*. №4, 2023. С. 121-131. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.17>

6. Yevhen Leheza, Yuliia Kolomoiets, Vadim Chalyk, Yuliia Kovalchuk, Artem Sakhno. Foreign experience of financial-legal and administrative legal regulation of the activities of public administration bodies. *Revista Do Curso De Direito Do UNIFOR*, 15(1), 51–60. Recuperado de <https://revistas.uniformg.edu.br/cursodireitouniformg/article/view/1832>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Чалик В.Р. Зловживання правом. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матеріали наук. семінару (м. Дніпро, 8 грудня 2017 р.). Дніпро: ДДУВС, 2018. С. 294-296

8. Чалик В.Р. Відповідність стану умов в місцях відбування покарань в Україні міжнародним та європейським стандартам. Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні : тези доповідей міжнародної науковопрактичної конференції, м. Запоріжжя, 30–31 жовтня 2020 року / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 224 с. С. 213-216

9. Чалик В.Р. Теоретичні засади кваліфікації адміністративних правопорушень. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук-практ. конфер. (м. Кропивницький, 23-24

- червня 2022 р.) / за заг. Ред. Б.Р. Стецюка. Кропивницький: ЛА НАУ, 2022. 444 с. С. 244-246
10. Чалик В.Р. Особливості адміністративної відповідності неповнолітніх. Modern research in world science. The 5th International scientific and practical conference Modern research in world science (August 7-9, 2022). SPC Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine, 2022. 1067 p. P. 1057-1061.
11. Чалик В.Р. Можливості використання Єдиної інформаційної системи соціальної сфери для реалізації прав внутрішньо переміщених осіб. Юридична клінічна практика: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22 листопада 2022 р.); уклад.: канд. юрид. наук, доц. Орлова О. О. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2022. 208 с. С. 192-196.
12. Чалик В.Р. Правове регулювання трансформації інформаційних відносин у соціальній сфері. XIII Міжнародна науково-технічна конференція аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» 1-3 березня 2023 р. «Наукова весна» 2023: матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Дніпро, 1–3 березня 2023 р.) / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 483 с. С. 377-380.
13. Чалик В.Р. Сучасний стан та перспективи розвитку адміністративного судочинства в Україні. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 117-121.
14. Чалик В. Використання сучасних цифрових технологій в адміністративному праві України. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнар. наук.- практи. конф. (м. Дніпро, 28 лютого 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 329-332
15. Чалик В.Р. Використання сучасних цифрових технологій в адміністративному праві України. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 568-570.
16. Чалик В.Р. Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг як елемент системи інформаційного забезпечення соціальної сфери. Молодь: наука та інновації: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2023. Том 2. 409 с. С. 229-230.
17. Чалик В.Р. Особливості використання інформаційних технологій у соціальній сфері. Актуальні проблеми державотворення та правозастосування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 7 грудня 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 372 с. С. 117-121.

18. Чалик В.Р. Поняття та зміст інформаційних правовідносин у соціальній сфері. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.) ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. I. 740 с. С. 187-189

19. Чалик В.Р. Розвиток сучасних інформаційних технологій та процес глобальної інтеграції у соціальній сфері. Актуальні питання забезпечення безпекового середовища в Україні : зб. тез наук. доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 квітн. 2024 р.) [Електронне видання] / упоряд.: М.Г. Вербенський, В.О. Рядінська, А.І. Хальота, В.А. Мацько. Київ : ДНДІ МВС України, 2024. 415 с. С. 263-266.

Характеристика особистості здобувача.

Чалик Вадим Романович, 20.12.1995 року народження, уродженець м. Дніпро Дніпропетровської області. У 2018 році закінчив Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (диплом бакалавра, 262 правоохоронна діяльність) та у 2021 році (диплом магістра, 081 Право). З 2022 року по т.ч. працює викладачем в Дніпровському державному університеті внутрішніх справ.

У 2022 році (протокол № 3 від 30 листопада 2022 року) закріплено тему дисертаційного дослідження «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» (науковий керівник – професор кафедри адміністративного права і процесу Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України ДДУВС, доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О.)

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи наукових результатів дисертації Чалика В.Р. і повноти публікацій дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Чалика Вадима Романовича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Чалика Вадима Романовича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати Чалику Вадиму Романовичу подати заяву на ім'я голови

Вченої ради університету про утворення разової спеціалізованої ради за спеціальністю 081 «Право» для проведення захисту дисертації за темою «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері реалізації та захисту соціальних прав громадян» з метою присудження ступеня доктора філософії.

**Голова засідання:
Завідувач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**
20.09.2024

Андрій СОБАКАРЬ